

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust (solide) onze begroting is. Dit is van belang wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit (de beschikbare financiële middelen om niet begrote kosten te kunnen dekken) minus alle risico's (waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die een aanzienlijke invloed kunnen hebben op onze financiële positie).

### Weerstandscapaciteit

#### Incidentele en structurele weerstandscapaciteit

Er wordt, door de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met incidentele weerstandscapaciteit wordt bedoeld de aanwezige financiële middelen om *eenmalige* tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de gemeentelijke taken op het huidige niveau. Met structurele weerstandscapaciteit worden de aanwezige financiële middelen bedoeld die *permanent* ingezet kunnen worden om structurele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het beleid op het huidige niveau.

#### 1. Incidentele weerstandscapaciteit

Onder de incidentele weerstandscapaciteit vallen:

- a. De vrije algemene reserve (VAR) en het weerstandsdeel van de vrije algemene reserve (WAR)
- b. De algemene reserve grondbedrijf
- c. De overige vrije reserves (waarvoor nog geen wettelijke verplichtingen zijn aangegaan)

#### 2. Structurele weerstandscapaciteit

Onder de structurele weerstandscapaciteit vallen:

- a. Het budget dat geraamd is voor onvoorziene uitgaven en het begrotingssaldo
- b. De onbenutte belastingcapaciteit, dit is het verschil tussen de norm en de opbrengst

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### Incidentele weerstandscapaciteit (verwachting per 31 december 2019)

- Vrije Algemene Reserve (VAR)*	4.664.000
- Weerstandsdeel Algemene Reserve (WAR)	5.653.000
- Algemene Reserve Grondbedrijf	5.259.000
- Overige Vrije Reserves	-

**Totaal incidentele weerstandscapaciteit** **15.576.000** (a)

### Structurele weerstandscapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit:	opbrengst	lasten/norm
- OZB-tarief	4.301.000 ***	4.441.000 **
- Rioolheffing kostendekkend tarief	2.071.000	2.071.000
- Afvalstoffen kostendekkend tarief	2.003.000	2.003.000
<i>Totaal</i>	<i>8.375.000</i>	<i>8.515.000</i>

Verschil tussen norm en opbrengst 140.000

Bij:

Raming onvoorzien	23.000
Begrotingssaldo 2018	310.500 ****

**Totaal structurele weerstandscapaciteit** **473.500** (b)

**Totaal weerstandscapaciteit (incidenteel + structureel)** **16.049.500** (a+b)

### Toelichting

\* Stand van de VAR inclusief de voorgestelde onttrekking in 2019 van €2.845.500, zie de uiteenzetting financiële positie in paragraaf 3.1.1.

\*\* De limitering van OZB-tarieven is per 1 januari 2008 afgeschaft. Wel heeft het kabinet als voorbehoud gemaakt dat de opbrengststijging landelijk beperkt moet blijven. Daartoe is een macronorm ingesteld. Voor 2019 is deze norm 4 %. Op gemeentelijk niveau kan en mag van deze norm worden afgeweken.

\*\*\* De raming is inclusief €21.000 voor 'communicerende vaten' riool en €10.000 areaaluitbreiding.

\*\*\*\* Structurele begrotingsruimte 2019, zie de uiteenzetting financiële positie in paragraaf 3.1.1.

### Toelichting weerstandscapaciteit (verschillen t.o.v. de begroting 2018)

Ten opzichte van begroting 2018 is de incidentele weerstandscapaciteit vooral afgenomen door de geplande uitgaven voor de incidentele beleidswensen. Zie hiervoor ook de uiteenzetting financiële positie in paragraaf 3.1.1. De structurele weerstandscapaciteit is enigszins afgenomen (€0,2 miljoen), met name door een lagere positieve begrotingssaldo in 2019 t.o.v. 2018.

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### Beleid weerstandscapaciteit en risico's

In de raadsvergadering van 17 december 2014 is de 'nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Gemeente Aa en Hunze 2014' vastgesteld. In deze nota is te lezen hoe de berekening van de risico's tot stand komt. Het risicobedrag wordt bepaald door het ingeschatte bedrag van het risico te vermenigvuldigen met de ingeschatte kans dat een risico zich voordoet.

### Weerstandsvermogen

De berekening van de weerstandscapaciteit vindt plaats in de voorgaande tabel. Het incidentele en het structurele weerstandsvermogen wordt bepaald door het totaal bedrag van de geïnventariseerde incidentele en structurele risico's af te trekken van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit (weerstandscapaciteit -/- risicobedragen = weerstandsvermogen). Daarna wordt het totale weerstandsvermogen bepaald door de incidentele en structurele weerstandscapaciteit bij elkaar op te tellen. Het weerstandsvermogen is voldoende als de geschatte financiële tegenvallers kleiner zijn dan het saldo van de weerstandscapaciteit. Deze uitkomst is in een cijfer uitgedrukt en dit cijfer is logischerwijs geen 'hard' gegeven, omdat de bedragen gebaseerd zijn op diverse schattingen.

In onderstaand overzicht is het weerstandsvermogen berekend. De risico's en kansen zijn voor de begroting 2019 geschat aan de hand van gesprekken met de betrokken medewerkers. De inschatting leidt tot een positief weerstandsvermogen van €15,2 miljoen in 2019. Op basis van de cijfers in 2019 kunnen we concluderen dat de incidentele weerstandscapaciteit positief is en dat de structurele weerstandscapaciteit negatief is geworden (€0,5 miljoen), als gevolg van een toename van de structurele risico's. Dit betekent dat de geschatte structurele risico's niet meer volledig met structurele middelen kunnen worden 'opgevangen'.

Het totale weerstandsvermogen blijft ruim €15 miljoen.

#### Risicomatrix

	Incidenteel	Structureel	Bedrag x 1.000	Kans	Risicobedrag X 1.000
<b>Risico's</b>					
1 Decentralisaties sociaal domein		x	1.000	50%	500
2 Verbonden partijen structureel		x	50	15%	7,5
3 Verbonden partijen incidenteel	x		150	50%	75
4 Algemene Uitkering Gemeentefonds		x	1.000	50%	500
5 Planschade	x		50	40%	20
6 Grondexploitatie	x		2.643	50%	1.321,5
7 Bodemsaneringskosten	x		100	50%	50
8 Asbestsaneringen	x		250	60%	150
9 Juridische risico's	x		100	20%	20
<b>Totaal</b>					<b>2.644</b>
<b>Totaal incidenteel</b>		<b>1.637</b>			
<b>Totaal structureel</b>		<b>1.008</b>			

## 2.2.2 Weerstandvermogen en risicobeheersing

### Berekening weerstandvermogen

(x 1.000)

Incidentele weerstandcapaciteit	15.576	
Incidenteel risicobedrag	1.637	
<b>Incidenteel weerstandvermogen</b>		<b>15.717</b>
Structurele weerstandcapaciteit	474	
Structureel risicobedrag	1.008	
<b>Structureel weerstandvermogen</b>		<b>-534</b>
<b>Totaal</b>		<b>15.183</b>

### Toelichting risico's

#### 1. Decentralisaties sociaal domein

De decentralisaties die met ingang van 2015 hun beslag hebben gekregen, hebben grote bestuurlijke, financiële en organisatorische gevolgen. Financieel uitgangspunt hierbij is de uitvoering van de desbetreffende taken binnen de daarvoor beschikbare budgetten. Als buffer is er een incidenteel bedrag van ca. € 1,5 miljoen beschikbaar. Het is maar de vraag of deze incidentele buffer afdoende is de komende jaren, mede vanwege het grillige verloop van de budgetten, het te verwachten nadeel in 2018 en de stijgende kosten. Daarnaast is het noodzakelijke te investeren in preventie en voorliggend veld hetgeen ook beslag legt op de incidentele buffer. Vandaar ook dat we de decentralisaties in het sociaal domein als potentieel structureel risico hebben benoemd.

#### 2/3. Verbonden partijen

Naast voordelen die samenwerkingsverbanden opleveren, zijn er ook risico's aan verbonden. Door afvaardigingen in het algemeen en/of dagelijks bestuur kunnen financiële risico's worden beheerst. Het risicoprofiel van gemeenschappelijke regelingen is over het algemeen laag (kans 15%); veelal is er een redelijk voorspelbare stijging van de jaarlijkse exploitatielasten voor zover het de bedrijfsvoeringslasten betreft. De ontwikkeling van de programmakosten binnen de verbonden partijen is afhankelijk van de inhoudelijke beleidsontwikkeling bij het rijk en de deelnemende gemeenten. Omdat het risicoprofiel van gemeenschappelijke regelingen in zijn totaal laag wordt ingeschat, is er geen risico inschatting per afzonderlijke verbonden partijen.

Op de korte termijn is de risico inschatting toegenomen in verband met de splitsing van de GR Alescon en de in vlechting van dit afgesplitste deel in de GR WPDA. Naar verwachting zal dit frictiekosten met zich meebrengen waarvan de hoogte niet exact is in te schatten.

Het bezit van aandelen van privaatrechtelijke ondernemingen heeft in het algemeen een positief effect. De economische waarde kan namelijk hoger liggen dan de balanswaarde. Wel dient voorzichtigheid te zijn geboden bij het structureel ramen van dividend uitkeringen, omdat achterblijvende uitkeringen kunnen leiden tot een structureel budgettair probleem.

#### 4. Algemene Uitkering Gemeentefonds

De economische ontwikkeling, de ontwikkeling van de rijksuitgaven en ontwikkelingen rondom de systematiek voor het bepalen van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, maken het bepalen van de raming van deze inkomsten in onze begroting steeds complex. Deze onzekerheid neemt, met name, voor de toekomstige ramingen verder toe. Daarom opgenomen als potentieel structureel risico.

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### 5. Planschade

In procedures met betrekking tot het wijzigen van bestemmingsplannen kan voor individuele burgers planschade ontstaan. In een aantal gevallen kunnen de hieruit voortvloeiende kosten worden opgenomen in de exploitatie van het desbetreffende plan. Daar waar mogelijk wordt de planschade afgewenteld op de initiatiefnemer. Het resterende geschatte risico is hier opgenomen.

### 6. Grondexploitatie

Een beleidsmatig risico binnen een gemeente is de grondexploitatie. In Aa en Hunze zijn twee exploitaties die grote invloed hebben op de totale grondexploitatie. Dit zijn het woningbouwplan Nooitgedacht in Rolde en het bedrijventerrein Bloemmakers in Gieten. Zie verder de paragraaf Grondbeleid voor de inhoudelijke toelichting.

### 7. Bodemsaneringskosten

De aansprakelijkheid op het gebied van milieu neemt voortdurend toe. De gemeenten vormen hierbij geen uitzondering. Gemeenten lopen als rechtmatige eigenaar van gronden het risico dat vervuilde grond geschoond moet worden. Eventuele noodzakelijke maatregelen op het terrein van de bodemsanering, die voor rekening van de gemeente kunnen komen, zijn momenteel vooralsnog niet in te schatten en daarom als risico benoemd in deze paragraaf.

### 8. Asbestsaneringen

In toenemende mate wordt de gemeente geconfronteerd met illegale dumping van asbest via de vuilinzameling en asbestvervuiling als gevolg van brand. In het belang van de volksgezondheid is acute verwijdering van de vervuiling noodzakelijk. Verhaal van de kosten op de veroorzaker blijkt vaak onmogelijk, daarom opgenomen als risico.

### 9. Juridische risico's

Jaarlijks worden enige procedures door of tegen de gemeente gevoerd. Er is een tendens waar te nemen van een toenemend aantal aansprakelijkheidstellingen. Gemeenten worden geconfronteerd met schadeclaims van burgers als gevolg van genomen besluiten en vermeende nalatigheid door de overheid. Zo kunnen de gemeenten aansprakelijk gesteld worden door de burger voor schade als gevolg van slecht onderhoud van de wegen, openbaar groen en voor planschades (al specifiek benoemd als risico). Voor een deel zijn de risico's die de gemeente lopen gedekt door afgesloten verzekeringen, waarbij de gemeente bij de WA-verzekering een eigen risico heeft van €2.500 per schadegeval. Daarnaast wordt door een wijziging van de Algemene Wet Bestuursrecht, i.c. de toevoeging van het hoofdstuk 'Nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten', verwacht dat de risico's op schadeclaims voor de gemeente toenemen.

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### Financiële kengetallen

In de raadsvergadering van 17 december 2014 is de 'Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Gemeente Aa en Hunze 2014' vastgesteld. Daarin is voorgesteld dat de houdbaarheidstest gemeentefinanciën van de VNG jaarlijks zal worden uitgevoerd en opgenomen, als aanvullende beoordeling van het weerstandsvermogen in deze paragraaf van de begroting. Inmiddels is dit besluit achterhaald omdat het BBV is gewijzigd. Daarin is bepaald dat in deze paragraaf verplicht financiële kengetallen moeten worden opgenomen. Het gaat om de volgende kengetallen:

- Netto schuldquote
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- Solvabiliteitsratio
- Structurele exploitatieruimte
- Grondexploitatie
- Belastingcapaciteit

### Financiële kengetallen

Begroting 2019 Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	11 %	33 %	31 %	29 %	28 %	26 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	6 %	33 %	31 %	29 %	29 %	26 %
Solvabiliteitsratio	66 %	53 %	51 %	51 %	50 %	50 %
Structurele exploitatieruimte	5 %	2 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Grondexploitatie	19 %	18 %	12 %	10 %	8 %	6 %
Belastingcapaciteit	91 %	91 %	91%	91%	91%	91 %

### Beoordeling kengetallen

Met ingang van begroting 2016 worden bovenstaande kengetallen opgenomen om inzicht te geven in de ontwikkeling van de financiële positie van onze gemeente. Vanaf begrotingsjaar 2017 zijn wij verplicht vanuit het BBV om de kengetallen meerjarig op te nemen. De provincie Drenthe heeft in haar toezichtbrief van 18 december 2015 een categorie-indeling voor de kengetallen gemaakt. Op basis van deze categorie-indeling, vallen wij voor alle kengetallen in begrotingsjaar 2019 in de meest gunstige en daarmee minst risicovolle categorie.

### Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de netto schuldenlast ten opzichte van jaarlijkse baten. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden bestempeld en boven de 130% als onvoldoende. Door het lage bedrag aan langlopende leningen (verwachting per ultimo 2018 < € 3,2 miljoen) is onze netto schuldquote fors lager (en dus positiever) dan de gestelde 'norm' van < 100%.

De netto schuldquote wordt als volgt berekend:

Netto schuld = (onderhandse leningen + overige vaste schulden + kortlopende schuld + overlopende passiva) -/-( langlopende uitzettingen + kortlopende vorderingen + liquide middelen + overlopende activa)

Netto schuldquote = netto schuld / totale baten (vóór bestemming)

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen = (netto schuld -/-( verstrekte leningen) / totale baten (vóór bestemming)

## 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee het bezit gefinancierd is met eigen vermogen. In de VNG-handreiking is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende. De solvabiliteitsratio van onze gemeente is derhalve goed te noemen.

Solvabiliteitsratio = eigen vermogen / totaal vermogen

### Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt berekend als het percentage van het verschil tussen structurele baten en lasten te delen door het totaal van de baten (exclusief mutaties reserves). De maatstaf geeft aan hoeveel structurele vrije ruimte aanwezig is in de begroting. Met ingang van de begroting 2016 is er sprake van een structurele exploitatieruimte (structurele weerstandscapaciteit). Dit is mede het gevolg van de ingezette nieuwe bezuinigingsopgave. Richting begrotingsjaar 2020 loopt dit kengetal terug naar 0%, vanaf dat jaar wordt op dit moment geen structureel overschot meer begroot.

Structurele exploitatieruimte = (structurele baten -/- structurele lasten) / totale baten (vóór bestemming)

### Grondexploitaties

De ratio grondexploitatie wordt berekend als het percentage van de boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEG) en bouwgronden in exploitatie (BIE) te delen door het totaal van de baten (vóór bestemming). Er is geen VNG norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe lager het risico voor de gemeente (hoe groter de grondposities, hoe navenant groter het risico).

Ratio grondexploitaties = boekwaarde van in- en nog niet in exploitatie genomen gronden / totale baten (vóór bestemming)

### Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend als het percentage woonlasten voor een gezin voor de OZB, riool- en afvalstoffenheffing bij een gemiddelde WOZ-waarde gedeeld door het landelijk gemiddelde. We zitten onder het landelijke gemiddelde.

Belastingcapaciteit = (landelijk gemiddelde woonlasten -/- gemeentelijk gemiddelde woonlasten) / gemeentelijk gemiddelde woonlasten